

2. Калініченко О.О. Соціальна сфера в аспекті державного управління / О.О. Калініченко // Національне господарство України: теорія та практика управління: [зб. наук. пр.] / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». –К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2011. – С. 231–234.

УДК 316.3

О.О. Калініченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНА СФЕРА В АСПЕКТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

SOCIAL SPHERE IS IN ASPECT OF STATE ADMINISTRATION

В статті проаналізовано зміст поняття «соціальна сфера» в контексті державного управління. Державне управління соціальною сферою пропонується розглядати як систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на стан і розвиток соціальної сфери.

В статье проанализировано содержание понятия «социальная сфера» в контексте государственного управления. Государственное управление социальной сферой предлагается рассматривать как систематически осуществляемое целеустремленное влияние государства на состояние и развитие социальной сферы.

In the article maintenance of concept «social sphere» is analysed in the context of state administration. It is suggested to examine state administration a social sphere as the systematic carried out purposeful influence of the state on the state and development of social sphere

Ключові слова: соціальна сфера, соціальні відносини, соціальна діяльність, соціальні інститути, соціальний простір.

Ключевые слова: социальная сфера, социальные отношения, социальная деятельность, социальные институты, социальное пространство.

Keywords: social sphere, social relations, social activity, social institutes, social space.

Постановка проблеми. На сучасному етапі трансформаційних перетворень в Україні особливої ваги набувають соціальні аспекти ринкових реформ. Аналіз стану і концепцій реформування національної економіки дозволив зробити висновки, що у період становлення ринку не були визначені конкретні цілі трансформації економічної системи; наукові прогнози мало враховували соціальну спрямованість економічних змін і наслідки їх впливу на соціально-економічний розвиток країни у цілому і соціальну сферу зокрема. Ігнорування соціальної сфери призвело до послаблення соціального імунітету, що виражається у зниженні рівня життя населення, різкій соціально-майновій диференціації, погіршенні стану здоров'я, падінні духовно-моральних якостей нації, зменшенні освітньо-наукового потенціалу, знеціненні знань тощо. Все це спричинює байдужість до майбуття, деградацію індивіда і суспільства, веде до соціальних конфліктів.

Теоретичні і практичні проблеми функціонування соціальної сфери активно досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку соціальної сфери, проблеми розподілу доходів, виробництва і надання суспільних благ, впливу освітньо-культурного і наукового рівнів на економічну сферу завжди перебували у колі наукових інтересів представників різних шкіл і течій не тільки економічної, а й філософської та соціологічної наук. Зокрема, вищезазначені питання розглядалися у працях В. Баумоля, Г. Беккера, Ш. Бланкарта, І. Валлерстайна, Б. Дікона, К. Ерроу, Л. Ерхарда, Б. Жювенеля, Дж. М. Кейнса, Х. Ламперта, В. Ойкена, В. Парето, А. Сена, А. Сміта, Дж. Стігліца, Т. Стюарта, Ф. Фукуями, Ф. Хайєка, К. Херрманна-Піллата та ін.

Аспекти соціально-економічних та політичних проблем соціальної сфери: соціально-майнове розшарування населення; формування людського капіталу; демографічна криза як індикатор рівня життя населення; проблеми бюджетного фінансування соціальної сфери; стан освіти, науки, культури, охорони здоров'я; загострення проблем безробіття і бідності; проведення соціальної політики тощо досліджувалися у роботах відомих вітчизняних науковців С. Архієреєва, С. Білої, В. Бодрова, А. Гальчинського, В. Геєця, І. Гнибіденка, Г. Григоряна, А. Гриценка, Г. Задорожного, М. Зубця, І. Каленюк, М. Кіма, З. Коровіної, А. Кредисова, В. Куценко, В. Лагутіна, П. Леоненка, Б. Надточій, В. Нестеренка, В. Новікова, В. Одинця, Б. Панасюка, А. Ревенка, В. Рокочої, С. Сіденка, М. Соколік, С. Тютюнникової, А. Чухна та багатьох інших.

Виклад основного матеріалу. Разом з тим, ступінь дослідження соціальної сфери у сучасній вітчизняній економічній науці є неадекватним практичному значенню цієї проблеми. У зв'язку із цим нагальними є питання розробки принципів розбудови соціальної сфери на етапі системних соціально-економічних зрушень у сторону соціально орієнтованої ринкової економіки, а отже й постіндустріалізації суспільного розвитку, вирішення проблеми формування дійового механізму функціонування соціальної сфери з метою створення адаптаційних мобільних основ життєдіяльності соціуму у мінливому сьогоденні.

Соціальна сфера виступає одним із сегментів соціального простору. Простір соціальної сфери можна визначити як рухливе поле взаємодій людини й зовнішнього середовища, що являє собою сукупність фізичних і соціальних факторів організації й оптимізації життєдіяльності особистості.

У широкому змісті слова соціальну сферу можна описати як область прояву засад соціальності через взаємодію індивідів та спільнот, а також через існування соціальних інститутів. У сучасному постіндустріальному суспільстві соціальна сфера стає найважливішою сферою громадського

життя. Поняття соціальної сфери конкретизує, у свою чергу, поняття соціального життя - воно є динамічним аспектом соціальної сфери й містить можливі напрямки її розвитку. Власне суспільство може бути розглянуте як втілення соціального життя, динамічний процес, що перетерплює періоди ускладнення та спрощення, переходу одних форм життєдіяльності в інші.

У змісті соціальної сфери виділяють два основних компоненти - соціальні відносини та соціальну діяльність. Отже, соціальна сфера може бути представлена як область прояву соціальних відносин різної якості, а соціальна діяльність виступає як основа самоорганізації цієї сфери.

Соціальна сфера містить у собі всі складові, які слугують її відтворенню, функціонуванню й розвитку:

- суб'єкти соціальної сфери – індивіди, спільності та саме суспільство як соціальний організм;
- підсистеми соціальної сфери – сфери освіти, родини, праці, побуту, соціальна інфраструктура тощо;
- соціальні інститути й організації, що здійснюють управління соціальною сферою;
- соціальні зв'язки й відносини між суб'єктами, підсистемами та інститутами;
- потреби, цінності й норми, що лежать в основі цих відносин;
- процеси в соціальній сфері.

Центральним елементом у структурі соціальної сфери вважають потреби індивіда та групи, тому ступінь задоволення потреб людей у благах, необхідних для їхньої активної життєдіяльності, вказує на реальний рівень розвитку соціальної сфери в цілому.

Функціонування соціальної сфери здійснюється через діяльність конкретних установ соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура – це стійка сукупність галузей і видів діяльності, що створюють умови для

задоволення потреб людини. Установи та підприємства соціальної інфраструктури (медичні, освітні, побутові, дозвільні тощо) забезпечують взаємодію матеріально-речовинного середовища та соціальних суб'єктів з метою раціональної організації життєдіяльності людини.

Оптимальні процеси в розвитку соціальної сфери пов'язані з активністю її інститутів й організацій, спрямованою на соціальний захист інтересів кожної людини й на забезпечення доступності для членів даного суспільства його основних ресурсів. Головною функцією соціальної сфери при цьому виступає відтворення й всебічне життєзабезпечення особистості й соціальної спільності. Соціальне відтворення при цьому розуміють як цілеспрямовану соціальну діяльність по забезпеченню сприятливих умов існування та розвитку соціальної сфери.

Інші функції соціальної сфери дозволяють реалізувати її головну функцію. Вони сприяють:

- соціальній інтеграції, тобто консолідації соціальних відносин між індивідами й спільностями з метою задоволення їхніх потреб;
- соціальній адаптації, тобто розвитку в людей соціальних якостей, що підвищують ефективність їхньої діяльності в соціумі;
- соціальному захисті й самозахисті, або забезпеченню прав людей і соціальних гарантій прийнятного для них існування [9, с. 35-36; 12, с. 114-118].

У цілому функції соціальної сфери покликані сприяти використанню потенціалу суспільства на благо людини. Одним із основних інститутів, що дозволяє оптимально реалізувати ці функції, є інститути державного управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, державне управління соціальною сферою пропонується визначити як систематично здійснюваний цілеспрямований вплив держави на стан і розвиток соціальної сфери суспільної системи, суспільних процесів, на свідомість,

поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної соціальної політики, виробленою політичною системою та законодавчо закріпленої в інтересах оптимального функціонування та розвитку інститутів громадського суспільства.

Література

1. Ковалев В.Н. Социология социальной сферы. – М.: Изд-во РГСИ, 1993. – 96с.
2. Новіков В. Подолання бідності — нагальна проблема соціальної політики // Україна: аспекти праці. — 2001. — № 1.
3. Осадчая Г.И. Социология социальной сферы. - / Г.И. Осадчая. – М.: Союз, 1999. – 279 с.
4. Парсонс Т. Система современных обществ. — М., 1997.
5. Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посіб. — К., 1996.